

Commerce-Collegii

Underdåniga Berättelse

om

**Fabrikernes och Manufakturernes ställning
år 1831.**

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eder Kongl. Maj:ts och Rikets Commerce-Collegium, får i följd af dess åliggande, härmed i underdånighet öfverlemna Berättelse om inhemska Fabrikernes och Manufakturernes ställning och förhållande under det sist förflutna året 1831; äfvensom angående Handtverkerierne och andre Handaslöjder samma år, så vidt de i detta ämne inkomne uppgifter derom lemnat upplysning. Och bifogas nu i underdånighet likasom vid den sist afgifne underdåniga Berättelsen, till lättnad i öfversigten af det hela, särskilde Tabeller, hvilka upptaga Fabrikernes och Manufactur-Verkstädernes antal, dervid sysselsatte arbetare, tillverkningarnes värde, mängden och slagen af de väsendtligaste fabriksvaror och jemförelse emellan de förhållanden, som i berörde afscenden ägde rum nämnde år, och de som inträffade år 1850; äfvensom förteckning öfver antalet af Handtverkare och Idkare i Städerna med deras samtelige arbetare, jemte Gerningsmän i hvarje Län, samt sluteligen Sammandrag af den Bevillning till Kongl. Maj:t och Kronan, som dem i och för rörelsen blifvit pålagd.

Hvad sålunda först angår Fabriks- och Manufaktur-Näringen, hvilken år 1831 bedrefs vid 1,384 Verk och Inrättningar, samt sysselsatte 12,143 arbetare; så torde det i Näder tillåtas Collegium att nu, likasom tillförene skett, framställa och genomgå hvarje branche deraf särskilt i följande ordning:

1:o *klädes-Fabrikerne*. Deras production uppgick berörde år till 528,590 alnar kläde, samt 50,455 alnar andra diverse väfnader, alltsammans i värde upp-

INLEDNING

TILL

Commerce-Collegii underdåniga berättelse om förhållandet med fabriker, manufakturer och handtverkerier i riket. – Stockholm : J. Hörberg, 1832-1858.

Täckningsår: 1830-1857.

Innehåller en årlig förteckning över patent (motsv.) åren 1830-1834. Patent benämndes Privilegia exclusiva fram till 1834 då den svenska patentlagen kom.

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. D, Fabriker och manufakturer.

Kommerskollegii underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1859-1912.

Täckningsår: 1858-1910.

Innehåller en årlig förteckning över patent åren 1858-1884. År 1885 inrättades det första svenska patentverket, Kongliga Patentbyrån, vilken övertog registrering av patent.

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1960.

S. 6: Tab. 5. Fabrikernas tillverkningsvärde 1836-1895.

Kommerkollegii underdåniga berättelse om fabrikernas och manufakturernas ställning år 1831.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån 2010.

Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

Commerce-Collegii underdåniga Berättelse om Fabrikernes och Manufakturernes ställning år 1831

INNEHÅLL

Underdånig berättelse

	Sid.
Inledning.....	1.
1:o Klädes-Fabrikerne.....	1.
2:o StoftsFabrikerne.....	4.
3:o Bomulls och LinneFabrikerne.....	4.
4:o CattunsTryckerierne.....	6.
5:o Segel- och Tältduk-Fabrikerne.....	6.
6:o Sidenfabrikerne.....	7.
7:o BandFabrikerne.....	8.
8:o Färgerierne.....	8.
9:o Sockerraffinerings-Verken.....	8.
10:o TobaksFabrikerne.....	8.
11:o Fabrikerne för Läders beredning efter Engelska sättet.....	9.
12:o Glasbruken i Riket.....	9.
13:o Pappersbruken.....	10.
14:o Jerngjuterier.....	10.
15:o Oljeslagerierne.....	10.
16:o Porcellainsbruken.....	11.
17:o Såpsjuderierne.....	11.
18:o Porter-bryggeri-inrättning.....	11.
Övrig Tillverkning.....	11.
Handtverkerierne och andre handaslöjder.....	12.

Sammandrag för År 1831

Jemförelse-Sammandrag för Åren 1830 och 1831

GeneralSammandrag öfver de vid Manufakturerne befintlige
Stolar och Arbetare samt Tillverkningsvärdet för åren
1830och 1831

Vid Fabrikerne har under loppet af åren 1830 och 1831 blifvit
tillverkadt

- N:o 2. Sammandrag af de Förteckningar öfver Handverkare på Landet, hvilka inkommit till Kongl. Commerce-Collegium för År 1831
- N:o 3. Sammandrag af de från Magistraterne till Kongl. CommerceCollegium inkomne förteckningar öfver Handverkare med deras Gesäller, Lärlingar och andre vid arbetet skattskrifne personer för År 1831

Commerce-Collegii

Underdåniga Berättelse

om

**Fabrikernes och Manufakturernes ställning
år 1831.**

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eder Kongl. Maj:ts och Rikets Commerce-Collegium, får i följd af dess åliggande, härmed i underdånighet öfverlemna Berättelse om inhemska Fabrikernes och Manufakturernes ställning och förhållande under det sist förflutna året 1831; äfvensom angående Handtverkerierne och andre Handaslöjder samma år, så vidt de i detta ämne inkomne uppgifter derom lemnat upplysning. Och bifogas nu i underdånighet likasom vid den sist afgifne underdåniga Berättelsen, till lättnad i öfversigten af det hela, särskilde Tabeller, hvilka upptaga Fabrikernes och Manufactur-Verkstädernes antal, dervid sysselsatte arbetare, tillverkningarnes värde, mängden och slagen af de väsendtligaste fabriksvaror och jemförelse emellan de förhållanden, som i berörde afsenden ägde rum nämnde år, och de som inträffade år 1850; äfvensom förteckning öfver antalet af Handtverkare och Idkare i Städerna med deras samtelige arbetare, jemte Gerningsmän i hvarje Län, samt sluteligen Sammandrag af den Bevillning till Kongl. Maj:t och Kronan, som dem i och för rörelsen blifvit pålagd.

Hvad sålunda först angår Fabriks- och Manufaktur-Näringen, hvilken år 1831 bedrefs vid 1,384 Verk och Inrättningar, samt sysselsatte 12,143 arbetare; så torde det i Näder tillåtas Collegium att nu, likasom tillförene skett, framställa och genomgå hvarje branche deraf särskilt i följande ordning:

1:o *klädes-Fabrikerne*. Deras production uppgick berörde år till 528,590 alnar kläde, samt 50,455 alnar andra diverse väfnader, alltsammans i värde upp-

taget till 2,794,453 R:dr, och vid jämförelse af tillverkningsbeloppet 1850, finnes att 54,073 alnar mera kläde blifvit år 1851 åstadkommet än året förut, äfvensom att tillverkningsvärdet öfverstigit det för år 1850 uppgifne med 280,253 R:dr. Tillökningen i fabrikationen har sträckt sig till alla slag af kläden, både fina, medelfina och grofva, men mest till det fina slaget. Bland de Städer, der Klädesfabriks-handteringen i större scala drifves, nemligen Stockholm och Norrköping, fortfar den sistnämnde att hafva en högst betydlig öfvervigt och utmärka sig såsom den första i Riket. Till bevis derpå må anföras, att Norrköpings fabrikanter tillverkade, år 1851, 542,922 alnar, värde 2,046,853 R:dr, och sålunda åstadkommo hela den tillökning i klädesquantiteten, som här ofvan är nämnd. I Stockholm har tillverkningen utgjort 128,045 alnar, värderade till 446,120 R:dr, som utgör något mera i antal och något mindre i värde, än för år 1850 blifvit uppgifvet. Vid anmälan härom har Stockholms HallRätt sökt antyda, som skulle Klädesfabriksnäringsen här i staden vara i aftynande, och såsom förment bevis derpå åberopat den stora minskning i tillverkningarnes antal, som visat sig alltsedan 20 år eller ifrån år 1811, änskönt värdesummorne blifvit hvarje år ökade. Om äfven det förhållande må hafva inträffat, att klädesfabrikationen i Stockholm icke af alla idkare drifvits med den kraft, hvar till omständigheterna kunnat gifva anledning och densamma derigenom icke hittills vunnit all den förkofran, som varit att önska, eller kommit något betydligt högre i afseende på quantiteten af tillverkningen, än under de sist framflutne åren; så bör deraf icke bestämt hämtas den slutsats, att näringsen är i verkeligt aftynande och aldraminst af det skäl HallRätten såsom bevis derpå anfört. Oberäknadt det origtiga deruti, att HallRätten i sin calcul äfven upptagit stoftsväfverna, ehuru utgörande en särskild fabrikation, och derigenom fått å alla ställen en vida större summa af alnar än vederborde, förekommer härvid hvad som icke synes kunna undfalla någon, att en väl och med omsorg arbetad och beredd, af finare rudimateria tillverkad vara, måste blifva mera värd än en grofve och med mindre kostnad bearbetad, och en aln fint kläde sålunda äga vida högre värde än en aln boy; samt att vid beräkningen af hvad en näring produceerat, bör tagas i betraktande produktens verkliga värde och hvad den i allmänna handeln gäller, och icke endast hvad densamma i antal utgör. Enär nu tillika HallRättens utdrag ur tillverkningsböckerne för 1811, upptager klädesfabrikernes tillverkningar till 258,189 alnar och värdet deraf till 294,252 R:dr, hvilket icke utgör fullt 1 R:dr 7 sk. för hvarje aln, samt de år 1851 uppgifne värden å samma års tillverkningar, öfverhufvud taget, icke belöpa sig högre än till 5½ R:dr för alnen, och sålunda snarare understiga än öfverstiga det gångbara medelpriset å de kläden, som nu vid fabrikerne tillverkas och föryttras, så lärer något annat omdöme om HallRättens framställning, det en vara bör uppskattas i värde efter dess längd, men icke dess godhet, samt att efter denne måttstock en fabriks till- eller aftagande skall bestämmas, icke kunna fällas, än att densamma ådagalägger bristande uppmärksamhet på hvad som är el-

ler bör anses för det rätta. Men om äfven fallet vore, såsom HallRätten velat visa, att Klädesfabrikerna i Stockholm årligen aftagit, så lærer orsaken dertill få sökas endast hos fabrikanterne sjelfve, enär något hinder för denne näringsutveckling icke förefinnes, utan tvertom densamma är, genom det ännu kvarstående förbud emot införsel af utländskt kläde, mer än de fleste andre handteringar, skyddad och gynnad.

De betydligaste tillverkningarne af kläden ägde rum: i Stockholm hos Fabriksidkarne Dohlström, P. & L. D. Lamm samt Öbergs Enka & Comp. samt i Norrköping hos FabriksBolaget Söderberg & Arosenius, Assessoren Arosenius samt Fabriksidkarne Lenning, Schubert, Vougt & Wetterling och Svedelius. Vid de i Nyköping anlagde 2ne Klädesfabriker hafva kläden blifvit åstadkomne till ett värde af 70,736 R:dr.

Den största Klädesfabrik å Landet, är anlagd i Linköpings Län och tillhör Fabrikidkaren Pamp, som derstädes förfärdigat kläden för ett värde af 50,000 R:dr.

För begagnande inom Landet, äro år 1831 från utrikes orter införde och förtullade Gröfre Ull 684,925 ö .

Finare d:o 41,480 „

Hvaraf den gröfre är i värde upptagen till . . . 223,508 R:dr,

och den finare till 51,110 „

hvilket utgör per medium för den gröfre ullen 16 sk. per ö och för den finare 36 sk. skålpundet.

Härvid förekommer den anmärkningsvärda omständighet, att, oakadt klädesproduktionen de tvänne åren 1830 och 1831 ökats med omkring 80,000 alnar, importen af ull, hufvudsakligast af gröfre slag, samma år minskats med tillsammans nära 600,000 ö , vid jemförelse af 1829 års införselsbelopp. Och då ull är en vara, som svårligen kan i större partier olofligen inpraktiseras, samt det ej med sannolikhet låter tänka sig att ett, mot den så betydligt minskade importen och ökade produktionen svarande ull-partie kunnat vara ifrån föregående åren i behåll och förråd, så lærer någon annan slutföljd af ofvanberörde förhållande icke kunna dragas, än att fabrikanterne då ägt att påräkna en betydligt större tillgång på inhemsk rudimateria än de föregående åren, vare sig en följd af ull-kulturens tilltagande och ullens sakkunnigare behandling gemensamt, eller ock af en utaf desse orsaker särskildt.

Collegium bör sluteligen icke underlåta vitsorda, huruledes Klädesfabrikanterne i allmänhet under berörde år, med ett hedrande nit för saken, sökt att bringa sine fabriker och följakteligen äfven produktionen till en allt mer och mer ökad fullkomlighet. De sednast uppfunne machinerier hafva till ett betydligt värde blifvit införskaffade från Nederländerne och andre utländske orter så väl af

Stockholms som Norrköpings fabrikanter, men i synnerhet af de sednare, och sedan Collegium ifrån de Länder, der de mest fulländade fabrikater åstadkommas, infordrat prof på sådane tillverkningar och förelagt dem Fabrikanterne till eftersyn, hafva de för Collegium uppvisat kläden, efter sådane prof förfärdigade, hvilka hvarken i afseende på väfnaden eller beredningen lemnat något öfrigt att önska. En sednare vunnit erfarenhet, som lemna bidrag till hvad man i framtiden kan hoppas, är ock att Fabrikanterne, hvilka tillföre saknat all af-sättning af sine varor på södra delarna af riket, fått emottaga icke obetydliga requisitioner af kläden från desse orter och äfven från städerna vid sjelfva kusten derstädes.

2:o StoftsFabrikerne. Deras tillverkning minskas med hvarje år, och uppgick år 1851 till icke högre värde än 26,820 R:dr, samt bestod hufvudsakligast af Flanell och Flaggduk. Bombasin tillverkades endast för ett värde af 55 R:dr; men deremot införtullades samma år Bombasin för en summa af 255,857 R:dr och andre stoftsväfnader för 54,066 R:dr. De machiner för Kamullsspånad, som på Fabrikanternes egen begäran och till beredande af denne handterings utveckling blifvit för allmänna medel införskrifne och till Fabrikanterne försålde, äro lemnade obegagnade.

3:o Bomulls- och LinneFabrikerne. Vid desse har fabrikationen år 1851 utgjort i egentliga väfnader 577,099 alnar och i diverse dukar 55,710 R:dr. Och churu quantiteten af väfnaderna sålunda varit 5,660 alnar mindre än hvad för år 1850 blifvit uppgifvet; så har likväl genom det år 1851 ökade antalet af dukar öfverstigande föregående årets tillverkning deraf med 16,019 st., sammantagne tillverkningsvärdet förstnämnde år uppgått till 269,706 R:dr, eller 22,546 R:dr mer än 1850. Tillverkningen bestod hufvudsakligast af hvitt Bomullskärf, Gingham, så kallad Shirting och Dukar. Den betydliga bomullsväfnadstillverkning, som för någre år tillbaka drefs vid flere fabriker i och omkring Götheborg och som uppgick till högt värde, har nu nästan upphört, hvilket kan inhentas deraf, att hela värdet af sådan fabrikation i Götheborgs Stad och Län utgjorde år 1851 endast 24,994 R:dr. Att den betydliga tillverkningen af bomullstyger i enskilda hushåll, hvilken, efter hvad slutas kan af den ökade importen af bomull och bomullsgarn och den stigande tillverkningen af sistnämnde vara inom landet, fortfar att sprida sig till alla delar och alla klasser i Riket, samt den stora tillgången på husväfnader för lågt pris medverkat till nedläggningen af ofvanförde fabriker, torde kunna för gifvit antagas.

Den största tillverkningen af Bomullsväfnader ägde år 1851 rum vid Bolaget A. L. Lamms & Comp. Fabrik i Stockholm, hvarest med 186 arbetare och 158 väfstolar, blifvit åstadkomne bomullsväfnader, till största delen hvita, för ett värde af 72,590 R:dr.

För att närmare ådagalägga, huru väfnads-industrien såsom husslöjd blifvit allmän och tilltagit, har Collegium dels af inkomne förteckningar öfver de i Bo-

rås och Ulrichamn år 1851 afstämplade varor, dels af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes och Kronofogdarnes Näringsberättelser, i ämnet inhemtat följande upplysningar:

Att endast i Elfsborgs Län blifvit tillverkade och afyttrade Bomulls- och Linneväfnader uppgående till minst 2,250,000 alnar, utom ett högst betydligt quantum af vadmal och bomullsband; samt

Att i de öfrige Länen blifvit väfde och till andre orter försålde:

<i>I Wester-Norrlands Län</i> Lärfter, gröfre och finare	460,000	alnar.
<i>Helsingland</i> af Gelleborgs Län, gröfre Linneväfnad	700,000	—
samt omkring 50,000 härfvor Lingarn.		
<i>Calmar Län</i> Linne- och Bomullsväfnader	295,000	—
<i>Halland</i> diverse väfnad	250,000	—
<i>Christianstads Län</i> Bolstervahr	40,000	—
<i>Jönköpings Län</i> Linneväfnad	25,000	—
<i>Linköpings Län</i> diverse väfnader	20,000	—
<i>Gottlands Län</i> Valmar, omkring	20,000	—
<i>Kronobergs Län</i> diverse väfnader	16,000	—
samt i <i>Nyköpings, Mariestads, Götheborgs, Falun</i> och <i>Jemt-</i> <i>lands Län</i> tillsammans	23,860	—

hvilka sistnämnde quantiteter sammanlagde med de för Elfsborgs Län uppgifne utgöra en summa af emellan 4 à 5 millioner alnar. Och då härförutan från flere fögderier är vordet anmaldt, att derstädes väfnader till betydligt belopp förfärdigades och försålde utom orten, utan att dock quantiteterna blifvit uppgifne samt från ofvan upptagne summor äro uteslutne alla de väfnader, som för eget behof inom landtmannens hushåll användas, så torde man med skäl kunna påstå, att ingen binäring är så allmänt idkad och spridd bland svenska allmogen som väfveri-slöjden. Tillgången på rudimaterier för en så betydlig tillverkning har varit följande:

År 1851 införtullades af Bomull	794,454	œ
efter tullvärde upptagne till	264,811	R:dr
samt af bomullsgarn	774,463	œ
i värde ansedt till	1,212,037	R:dr,
hvaraf visar sig att år 1851 inkommo 251,510 œ Bomull och 14,170 œ Bomullsgarn mer än året förut, och vid de här i landet inrättade mekaniska bomullsspinnerierne uppgick åter spånadsbeloppet år 1851 till 155,192 œ eller till 23,000 œ mer än år 1850, då tillverkningen öfverstege den för år 1829 med 42,410 œ, af hvilken tillverkning största delen är åstadkommen i Elfsborgs Län. Häraf synes, att, oaktadt en sådan ökad import af bomullsgarn, inhemska bomullsspinnerierne under de sednare tvenne åren, utsträckt deras tillverkning till nära dubbelt emot hvad år 1829 blifvit åstadkommit. Detta förhållande må ock tjena till ledning för omdömet, huruvida de på sednare åren yppade strider		

emellan väfveri-idkaren och handlande samt spinneri-ägaren, i fråga om import af utländskt bomullsgarn, må förtjena afseende; och är det att hoppas, att, när den vid Carlshamn af ett Bolag med stor kostnad anlaggde och af Engelske machinister efter nyaste uppfinningar inrättade vidsträckta spinnerifabrik samt den vid Anderstorp på gränsen af Götheborgs och Hallands Län äfven i större scala anbragte spinneri-inrättning hinna fullbordas, nämnde näringsgren skall vinna ytterligare utveckling.

År 1851 importerades bomullsväfnader mäst af finare slag för ett värde af 282,918 R:dr eller för 55,413 R:dr mer än år 1850; hvaremot exporten af bomullsväfnader uppgick till endast 7,964 R:dr eller 2,585 R:dr mer än 1850.

Såsom premier för tillverkningen af finare Lärfter år 1850, har till Wester-Norrlands Län år 1851 af Manufaktur-Medlen utgått en summa af 2,898 R:dr.

Lin infördes år 1851: 3,980 Lispund, värde 22,423 R:dr och exporterades af samma slags vara 3,355 L ö , uppskattade till 12,588 R:dr. Behovet af detta råämne, utöfver den inhemska produktionen, uppgår således endast till 2,625 L ö , värde 9,857 R:dr, hvilket utgör ett ganska ringa belopp i förhållande till den myckenhet af Linneväfnader, som inom landet tillverkas.

Importen af Linfrö har deremot varit betydlig. Den uppgick år 1851 till 3,745 Tunnor, värde 51,693 R:dr.

Linneväfnader infördes samma år, hufvudsakligen från Finland, af gröfre slag, 558,035 alnar, utgörande i tullvärde 76,010 R:dr eller för 4875 R:dr mer än 1850. Exporten af Linnevaror, egentligen finare sorter, utgjorde 174,887 alnar, hvilka äfven, efter tullvärde beräknadt, uppgingo till 95,171 R:dr och således till 59,058 R:dr mer än året förut. Värdet af det exporterade öfversteg följakteligen det importerade med 20,552 R:dr.

4:o Tillverkningen vid *CattunsTryckerierne* har år 1851 icke uppgått till högre värde än 60,957 R:dr, som utgör 10,155 R:dr mindre än 1850. Denna vara, såsom egentligen utgörande en modeartikel, har för närvarande blifvit utträngd af andre bomullsväfnader, hvilka af mångfaldiga slag och couleurer förfärdigas och till lindrigare pris än Cattunet föryttras.

Den största Cattunstillverkning åstadkoms år 1851 vid ofvannämnde A. L. Lamms & Comp. Fabrik å Heleneborg här i staden, hvarest tillverkades Cattunvaror för ett värde af 47,559 R:dr eller nära nog hela beloppet af hvad som i Riket blifvit förfärdigadt.

5:o *Segel- och Tältduk-Fabrikerne*. Tillverkningen af Segelduk har år 1851 utgjort 156,874 alnar och af Tältduk 19,542 alnar, tillsammans upptaget i värde till 111,555 R:dr. Desse fabriker hafva således år 1851 ökat tillverkningen af Segelduk med 55,628 alnar, men minskat Tältdukstillverkningen med 5,410 alnar. Och har den sålunda tillkomne betydliga quantiteten af Segelduk för-

anledt att produktions-värdet med 12,793 R:dr öfverstigit det för år 1850 uppgifne.

Den betydligaste tillverkning af Segelduk år 1851 ägde rum vid den af Fabriksidkarne Gibson & Keiler i Götheborgs Län anlaggde Fabrik, hvarest tillverkades emellan 90,000 och 100,000 alnar Segelduk, och har denna anläggning bidragit och kommer troligen ännu vidare att bidraga till Segelduks-Fabrikationens framsteg i Landet.

Af Segelduk införtullades från Finland samma år 6870 alnar eller något, fast obetydligt, mer än år 1850.

Oaktadt den, på sätt berördt är, ökade produktionen af Segelduk år 1851, importerades samma år likväl endast 5186 skeppund Hampa, hvilket icke utgör hälften af det quantum, som år 1850 införtullades; men då sistnämnde år tillverkades en vida mindre mängd Segelduk än 1829, änskönt importen af Hampa år 1850 var större än året förut; så uppkommer deraf anledning till det omdöme, att behållningen af Hampa från 1850 varit tillräcklig att fylla det quantum, som utöfver 1851 års import-belopp för Segelduks-fabrikerne erfordrats.

6:o Vid Sidenfabrikerne har tillverkningen af Taft och diverse väfnader betydligt ökats, men af Sattin och Dukar minskats. Fabrikationen af siden-alngods har likväl år 1851 öfverstigit 1850 års tillverkning af samma vara med 57,671 alnar. Dukarne åter hafva till antalet minskats med omkring 8000 st. Hela tillverkningsvärdet, beräknadt efter den inför HallRätten uppgjorde grund, som tjent till rättensnöre i afseende på stämpel-afgifternes erläggande, är upptaget till 467,089 R:dr och således till 42,550 R:dr mer än 1850.

Importen af Silke, som år 1850 utgjorde 29,578 œ , uppgick år 1851 endast till 18,665 œ , oaktadt den sistnämnde år ökade tillverkningen af sidenvaror. Men då i afseende på tillgången af Silke för Sidenfabrikerne inträffat enahanda förhållande, som med tillgången af Hampa för Segelduksväfverierne; så åberopar Collegium hvad derom här ofvan blifvit i underdånighet anfördt.

Värdet å införtullade Hel- och Halfsiden väfnader år 1851 har uppgått till 71,556 R:dr eller till 17,400 R:dr mindre än 1850. Deremot har exporten af släta väfnader, Flor och Gaze samt dukar till Finland utgjort i värde 10,947 R:dr, som utgör nära tredubbla värdet af de sidenvaror, hvilka år 1850 exporterades.

Bland Sidenfabrikerna åstadkom år 1851 Bolaget Mazers & Comp. Fabrik den största tillverkningen, och uppgick värdet dera till 86,593 R:dr eller betydligt mer än året förut. Dernäst hade Fabrikanterne Fagerlund & Comp. samt Schüek de mästa tillverkningarne.

Äfven Sidenfabrikanterne må i allmänhet det loford lemnas, att de dels genom införskaffande från Frankrike af Jaquardska väfstolar och annan förbättrad redskap, dels i öfrigt sökt fullkomna deras tillverkningar, serdeles i afseende på

blommerade och façonnerade väfnader, hvilka hittills egentligen varit de, som stått efter de utländske i utseende och godhet.

7:o *BandFabrikerne* hafva äfven år 1851 tilltagit i verksamhet och tillverkningen, som uppgick till ett värde af 87,065 R:dr, har sålunda, enligt de från HallRätten inkomne uppgifter, ökats både till kvantitet och värde, i jmförelse med hvad af denna vara år 1850 fabricerades.

Den betydligaste Bandtillverkning ägde år 1851 likasom tillförene rum å Grosshandlaren och Riddaren Stenbergs väl ordnade Fabrik, der äfven Jacquardsk redskap blifvit införd, hvarigenom vunnits den fördel, att flere band kunna på en gång å samma väfstol åstadkommas.

Värdet af införtullade Band, uppgick år 1851 till 58,265 R:dr. Det öfversteg således import-beloppet år 1850, men var ungefär lika med det för år 1829 uppgifne.

8:o *Färgerierne*. Vid dem har åstadkommits färgning af väfnader och garn för ett värde af 425,984 R:dr eller i det närmaste lika mycket som året förut. I Borås, der färgning egentligen verkställes å husväfnader från kringliggande Landsort, har färgeri-lönen uppgått till 59,514 R:dr, under det att densamma i Stockholm endast utgjort 51,785 R:dr.

9:o *Å Sockerraffinerings-Verken*, har år 1851 tillverkningen utgjort 4,560,505 ₤ Socker och 5,218,506 ₤ Sirap, i värde upptagne till 1,815,069 R:dr, hvarigenom tillverkningen öfverskjutit den kvantitet, som år 1850 blifvit åstadkommen, med 666,459 ₤, hufvudsakligen bestående af Toppsocker. År 1851 införtullades 10,202,462 ₤ rått Socker eller mindre än 1850, och samma år exporterades, hufvudsakligen till Finland, 529,410 ₤ Topp- och Candi-socker samt 32,149 ₤ Sirap, hvilket utgör 465,857 ₤ mera, än hvad af desse varor år 1850 utfördes.

Den största kvantiteten Socker och Sirap bereddtes vid Grosshandlaren Nonnen & Lorents Sockerbruk nära Götheborg, hvarest tillverkningen uppgick till 1,855,614 ₤, i värde beräknade till 420,556 R:dr.

10:o Tillverkningen vid *TobaksFabrikerne* har år 1851 uppgått till 2,928,050 ₤ Tobak och Snus, i värde ansedde till 817,225 R:dr, hvilket icke fullt upphann tillverkningsbeloppet år 1850, men öfversteg fabrikationen år 1829. Och kan således denna näringsgren anses hafva hvarken till- eller aftagit under berörde trenne år.

Af förädlad Tobak och Snus införtullades år 1851 41,657 ₤; hvaremot, egentligen till Finland, exporterades af sådane varor 152,029 ₤, i värde ansedde till 115,481 R:dr eller för 57,745 R:dr mer än år 1850.

Importen af utländska Tobaksblad och Stjelkar uppgick ifrågavarande år till 2,657,079 ₤ eller 123,714 ₤ mindre än hvad af desse råämnen år 1850 införtullades.

Vid

Vid Grosshandlaren Aspelins Fabrik förädlades år 1851 den största kvantiteten Tobak, uppgående till 383,153 ö , värderade till 140,519 R:dr.

11:o I afscende på *Fabrikerne för Läders beredning efter Engelska sättet* förekommer, att tillverkningen vid desamma uppgått till ett värde af 302,995 R:dr, som utgör 23,095 R:dr mera än fabrikationsvärdet år 1850, hvilket då öfverstege det för år 1829 uppgifne med 94,411 R:dr. Och kan deraf inbäntas att denna handtering är i verkligt tilltagande.

År 1851 infördes beredd Läder för ett värde af 23,296 R:dr eller för 1,917 R:dr mindre än föregående året, och uppgick exporten af samma vara endast till 430 R:dr.

Af oberedda Hudar och Skinn inkommo år 1851 blott 456,850 ö , som utgör 1,123,805 ö mindre än det quantum af samma varor, som år 1850 införtullades. Men då af Collegii underdåniga Berättelse för åren 1829 och 1850 inhämtas hvilken stor mängd af råa hudar då importerades i förhållande till afverkningsbeloppet samma år, så finner man att den så betydligt minskade importen år 1851 blifvit föranledd af det betydliga förlag af rå-varor, som inom Riket varit att tillgå.

Den fabrik, hvarest bereddets största kvantiteten Läder, ägdes och bedrefs af Capitainen Johan Jacobsson Westin i Stockholm. Tillverkningen uppgick till 217,626 ö , bestående endast i sälläder, hvilket är uppgifvet i värde till 144,615 R:dr eller 37,581 R:dr mera än år 1850. Och åstadkom samme idkare största delen af det Saffian, som nämnde år inom Riket bereddets och hvilket tillsammans taget icke uppgick högre i värde än till 26,584 R:dr.

12:o För *Glasbruken i Riket* hafva tillverkningarne år 1851 blifvit uppgifne till ett värde af 298,268 R:dr, som utgör 6,700 R:dr mindre än hvartill glastillverkningen år 1850 uppskattades, hvilken minskning i värdet måhända icke så mycket innebär något aftagande i denna industriegren, som icke snarare härör från nedsatte pris å glasvaror i allmänhet, och hafva glasbruksägarna visat att de sökt fästa ytterligare uppmärksamhet på behofvet att genom införande af de i andra länder uppfunna förbättrade metoder och inrättningar i afscende på glastillverkningen bereda denna näringsgren en ökad utveckling, hvaraf man bör hoppas tillfredsställande resultat.

Införtullade Glasvaror år 1851 uppgingo i värde: för Bouteiller till 8,622 R:dr och för annat glas till 46,808 R:dr eller tillsammans 55,450 R:dr, hvilket dock utgör 10,077 R:dr mindre än importationsvärdet år 1850. Exporten uppgick endast till 1,028 R:dr.

Vid Bromö Glasbruk i Skaraborgs Län, tillhörigt CommerceRådet och Commendeuren Santesson, har år 1851 största kvantiteten glas blifvit tillverkad. Värdet deraf är upptaget till 54,716 R:dr.

13:o *Pappersbruken*. Tillverkningen derstädes har utgjort i värde 517,215 R:dr eller nära 2000 R:dr mera än år 1850. Importen af papper uppgick år 1851 till 5454 ris eller 698 ris mindre, än hvad af denna vara år 1850 införetullades. Utförselsbeloppet utgjorde deremot circa 56,000 ris, och öfversteg således exporten det föregående året med 5,109 ris, som i värde äro upptagne till 16,692 R:dr.

De tvänne pappersbruk, som år 1851 åstadkommit de betydligaste tillverkningarne, äro belägne i Christianstads och Fahlun Län. Vid det förra, som äges af Bruksidkaren Sunnerdahl, bereddes papper för ett värde af 59,731 R:dr och vid det sednare, tillhörigt BergsRådet Munctell uppgick tillverkningsvärdet till 55,905 R:dr. De af Sunnerdahl med stor kostnad införskrifne och vid pappersbruket anbragte machinerier och redskap för pappers-fabrikationens fullkommande i likhet med de nyaste, som i England användas, hade väl ej hunnit under loppet af år 1851 blifva så färdige, att någon tillverkning dermed då kunnat företagas, men äro, efter de underrättelser Collegium erhållit, af den beskaffenhet, att de sannolikt framdeles komma att medföra ett viktigt inflytande på pappersfabrikationen inom Landet.

14:o Vid de tvänne Jerngjuterier, hvilka år 1851 uppgifvit sine tillverkningar till HallRätterne, har Gjutgods blifvit åstadkommet till ett värde af 155,512 R:dr, hvaraf nära alltsammans eller för 148,084 R:dr blifvit tillverkad hos Fabriksidkaren och Riddaren Owen i Stockholm. Värdet af fabrikationen vid nämnde inrättningar öfversteg det för år 1850 uppgifne med 64,956 R:dr. Då likväl flere Jerngjuterier äro inom landet inrättade, hvilka anse sig böra icke till HallRätterne, utan till BergsCollegium uppgifva beloppet af sina tillverkningar, kan af ofvannämnde uppgifter någon slutsats icke dragas om rätta förhållandet med Jerngjuteriet i Riket och den ställning, hvaruti denna handtering sig befinner. Och har Collegium redan tillföre hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet anmält den ofullständighet i berättelsen, som derigenom måste uppkomma, så vida Gjuterihandteringen skall ligga inom det omfång, som utgör föremål för Collegii uppmärksamhet.

15:o *Oljeslageriernes* tillverkningar hafva år 1851 blifvit något minskade vid jemförelse af tillverkningsbeloppet år 1850. Sistnämnde år prässades olja för ett värde af 107,158 R:dr, men år 1851 endast för 105,788 R:dr.

Värdet af år 1851 importerad Rof-, Lin- och Hamp-olja uppgick till 167,588 R:dr och öfversteg således importbeloppet år 1850 med 19,795 R:dr. Hvarjemte infördes rof-, lin- och hampfrö till ett tullvärde af circa 56,000 R:dr.

De betydligaste Oljeslagerier drefvos i Götheborgs och Bohus Län, hvarest tillverkades olja för ett värde af 68,400 R:dr.

I sammanhang härmed torde få nämnas något angående den serdeles fördelagtigt vitsordade odlingen af ett serskildt slag af vallmo eller papaver för olje-

beredning, med hvilken odling Bryggaren Philipson i Linköping först började, och för hvars befrämjande och vidare kringspidande Eders Kongl. Maj:t genom Nådiga skrifvelse af den 9 Juli 1850 täcktes af allmänna medel anslå visse premier. Åtskillige personer så väl i Linköpings som andre Län hafva väl börjat att i smått verkställa odling af denna växt, men något större resultat deraf har ännu icke erhållits. Väderleken sistlidet år skall, efter hvad som blifvit uppgifvet, icke eller hafva varit för denna växts fortkomst tjenlig, och intet enda af de anslagne premierne har hittills blifvit begärtdt eller utbetaldt.

16:o Vid de tvänne i Sverige anlaggde Porcellainsbruken, Rörstrand och Gustafsberg, har år 1851 åstadkommits varor för ett värde af 161,245 R:dr, som öfverskjuter tillverkningsvärdet år 1850 med 51,995 R:dr. Hvardera verket är inrättadt efter olika method för tillverkningen, och osparda kostnader och bemödanden hafva vid begge fabrikerne blifvit använde för produktionens fullkomnande. De närma sig äfven hvarandra i afseende på qvantiteten af tillverkningarne. Rörstrands Fabrikation år 1851 uppgick till 86,154 R:dr och Gustafsbergs till 75,089 R:dr. Fördelen och nyttan af denna täflan visar sig ock uti den år 1851 minskade importen af utländskt Porcellaine, hvilket närmare kan inhemtas deraf, att år 1850 införtullades sådan vara för ett värde af 69,757 R:dr, men år 1851 endast för 46,820 R:dr eller för 22,917 R:dr mindre än 1850.

17:o I afseende på *Såpsjuderierne* har enahanda förhållande år 1851 inträffat som år 1850, att nemligen qvantiteten af tillverkningen något minskats, men värdet å varan ökats, så att det uppgick år 1851 till 104,800 R:dr eller 5,755 R:dr mera än det för år 1850 uppgifne. Att inhemske tillverkningen af såpa i allt fall är tillräcklig att fylla landets behof af denna vara, inhämtas deraf att år 1851 importerades endast för ett värde af 46 R:dr.

18:o Vid Grosshandlarne Nonnens & Lorents privilegierade Porter-bryggeri-inrättning utmed Götheborg har tillverkningen år 1851 uppgått i värde till 109,448 R:dr. Detta verk var år 1850, i anseende till då verkstälde reparationer och nödige förändringar alldeles obegagnadt. Att denna anläggning medfört nytta, kan slutas deraf, att år 1851 införtullades från utrikes orter Porter och andre drickssorter endast för 924 R:drs värde; hvaremot utfördes af samma varor för ett värde af 4,568 R:dr.

Beträffande sluteligen de öfrige af mindre vidd och omfattning varande Fabriks- och Manufaktur-handteringar; får Collegium endast i underdånighet anmäla: att de i allmänhet år 1851 ökat deras tillverkningar, enligt hvad den åberopade Tabellen närmare utvisar: att tillverkningarne vid fabrikerne för mekanisk redskaps förfärdigande uppgått till ett värde af 54,053 R:dr och sålunda blifvit betydligt ökade, hvilket egenteligen tillkommit genom en större verksamhet vid Mechanicus Alms Fabrik i Norrköping och genom det af Majoren Grefve von Rosen i Nyköping inrättade och år 1851 i verksamhet satte Mechaniska Fak-

tori: att de vid Götheborg och i Uddevalla anlagde och under HallRätterne lydande Repslagerier uppgifvit deras tillverkning för år 1851 till ett värde af 49,951 R:dr, men att då Repslageri-rörelsen i de flesta städer ännu anses såsom skråhandtverk, hvilka icke uppgifva deras tillverkningar, Collegium icke är i tillfälle att yttra sig om förhållandet med denna näringsgren i hela dess vidd, samt att värdet af tillverkningarne vid Urfabrikerne i Rikets samtelige Städer uppgått till 58,849 R:dr både för reparation af gamla och för nya ur, hvaraf endast 109 st. blifvit förfärdigade och af hvilka största antalet, i förhållande till tillverkningen i de öfrige Städerna, blifvit åstadkommet i Carlshamn, eller dubbelt så många som i Stockholm.

Hvad Collegium sålunda i underd. anført och Tab. N:o 4 närmare upplyser, ådagalägger att Fabrikstillverkningarnes sammanräknade värde år 1851 utgjort 9,699,457 R:dr och då derifrån afdrages det uti Tabellen för år 1850 upptagna värde å samma års fabrikstillverkningar 8,785,157 „ så uppkommer en, 1850 års tillverkningsvärde öfverskjutande summa af 916,520 R:dr, hvilken utgör en så betydande tillökning i produktionsvärdet för ett år, att den ej bör undgå fästa serskild uppmärksamhet. Och må en slik tableau öfver fabriksnäringsens ställning i allmänhet vara så mycket mera tillfredsställande som densamma, enär den är grundad på verkliga facta och officiella handlingar, torde anses utgöra den enda säkra ledning för omdömet, huruvida de icke sällan försporde framställningar om näringsarnes aftynande och förfall verkligen äga grund eller äro hämtade utur källor, der kännedom om det sanna och rätta icke må sökas.

Vidkommande åter Handtverkerierne och andre handaslöjder; så är Collegium, i saknad af alla uppgifter om quantiteten och värdet af deras tillverkningar, icke i tillfälle att derom i underdånighet anmäla några speciella förhållanden eller meddela annat yttrande, än hvartill underdånigst bifogade förteckningar under N:s 2, 3, 4, 5, gifva anledning. Deraf inhemtats, vid jämförelse af de i samma ämnen inkomne uppgifter för år 1850, att antalet af gerningsmän och handtverkare å Landet blifvit år 1851 ökad med 185 st. och deras läringar med 345: att äfven Handtverksmästarnes antal i städerna blifvit ökad med 20; att Gesällernes antal blifvit minskadt med 30, men lärningarnes och andre vid handtverken använde personers deremot ökats med 49 st., och att således handtverkspersonalen blifvit ökad med tillsammans endast 21 personer: att idkare af andra handaslöjder, hvilka hvarken kunna bestämdt hänföras till Handtverksmästare eller Fabrikanter, samt deras arbetare blifvit till antalet minskade, mästarne med 7 st. och arbetarne med 29 st., samt att den bevilling till Kongl. Maj:t och Kronan, hvartill Handtverkarne i Rikets samtelige Städer och idkarne af andre handaslöjder blifvit år 1851 taxerade, utgjort för Handtverkarne 97,475 R:dr

och för de andre idkarne 20,403 R:dr, hvaraf Stockholms Stad ensam erlagt 63,733 R:dr, och som ifrågavarande taxeringsbelopp blifvit beräknadt och utgått i förhållande till rörelsen, samt bevillingssumman för år 1851 öfverstiger den år 1850 erlagde, för Handtverkarne med 7,454 R:dr och för de öfrige idkarne med 1,587 R:dr, så torde deraf få dragas den slutsatts, att de, äfven å Handtverkarnes sida, ofta gjorde framställningar om vådan för näringarnes bestånd af flere Handtverkares antagande och om handtverkeriernes allt mer och mer tilltagande förfall och aftynande icke eller äro af den beskaffenhet, att de måga föranleda till rubbning af de grunder, som, i afseende på beviljande af rättighet till handtverks utöfning hittills blifvit antagne och tillämpade, och hvilka ytterst hvila derpå att arbetskicklighet, hvar hälst den finnes, må kunna gå fram, samt Allmänheten äga tillräcklig tillgång på handtverksarbeten för billigaste pris.

Collegium får sluteligen i underdånighet bilägga förteckningar så väl å antalet af de fabriker, hvarå Collegium år 1851 meddelat tillståndsbref, som å de Privilegia Exclusiva på nya, här i Riket förut okände inrättningar, som Collegium i följd af Eder Kongl. Maj:ts Nådiga Förordnanden utfärdat.

Collegium framhärdar med djupaste vördnad

Stormächtigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
Tjenare och Undersåter

GABR. POPPIUS.

E. W. BRANDEL.

Stockholm den 3 December 1852.

J. N. Borelius.

J e m f ö r e l s e - S a m m a n d r a g

för Åren 1830 och 1831.

*GeneralSammandrag öfver de vid Manufakturerna befintliga
Stolar och Arbetare samt Tillverkningsvärdet för
nedanskrifne år.*

	År 1850.				År 1851.			
	Fabriker.	Stolar.	Arbetare.	Tillverkningsvärdet.	Fabriker.	Stolar.	Arbetare.	Tillverkningsvärdet.
Bomulls- och Linne-Fabriker	38	445	677	247,160	42	464	658	269,706
Band- dito . . .	10	101	151	84,568	9	95	152	87,065
Klädes- dito . . .	99	447	2,698	2,514,205	97	464	2,855	2,794,458
Stofts- dito . . .	6	26	41	50,461	7	27	57	26,820
Siden- dito . . .	21	558	659	424,759	19	547	552	467,089
SilkesRederier	14	—	37	50,500	15	—	51	42,500
SegelduksFabriker	10	172	590	98,762	9	171	565	111,555
CattunsTryckerier	4	—	103	71,172	4	—	71	60,957
Färgerier	260	—	851	424,896	258	—	766	425,984
GlasBruk	15	—	665	504,968	15	—	608	298,268
JernGjuterier	5	—	222	90,556	2	—	141	155,512
LäderFabriker	176	—	516	479,900	186	—	547	502,995
OljeSlagerier	57	—	66	107,158	57	—	65	105,788
PappersBruk	91	—	1,551	515,269	90	—	1,558	517,215
PorcellainsBruk	2	—	270	129,250	2	—	517	161,245
ParfumeriFabriker	10	—	15	19,561	11	—	14	18,724
SåpSjuderier	20	—	62	101,065	19	—	55	104,800
SocketBruk	24	—	295	1,669,212	25	—	294	1,815,069
SaffiansFabriker	5	—	18	24,621	4	—	16	26,584
Tobaks- dito	77	—	695	852,281	77	—	696	817,225
Ur- dito	140	—	241	58,061	146	—	256	58,849
Waxljus dito	7	—	19	58,747	8	—	26	55,682
ÄttickeBryggerier	16	—	55	54,551	15	—	55	28,169
PorterBryggerier	—	—	—	—	1	—	65	109,448
Diverse mindre Fabriker . .	774	149	1,898	451,914	794	157	2,227	665,975
Summa	1,857	1,698	11,887	8,785,157	1,884	1,705	12,145	9,699,456

Vid nedanskrisne Fabriker hafva under loppet af åren
1830 och 1831 blifvit tillverkade, nemligen:

		År 1830.	År 1831.
<i>Bomulls- och Linne-Väfnads- Fabriker.</i>			
Bomullslärf och Cattun	Alnar	426,308 $\frac{3}{4}$	324,383
Dukar	Stycken	16,753	53,699
Bomullstyg	Alnar	13,921 $\frac{1}{4}$	28,970
Parkum	d:o	1,867	5,244
Gångang	d:o	94,019	159,839
Diverse Bomulls- och LinneVäfnader	d:o	44,372 $\frac{1}{4}$	78,645
d:o d:o	Stycken	2,933	2,011
<i>Band-Fabrikerne.</i>			
Siden-Band	Stycken	27,010	31,991
D:o	Alnar	586	287
Ylle-Band	Stycken	1,074	1,747
Bomulls d:o	d:o	19,526	19,956
SidenSnören och Fransar	d:o	262	542
d:o d:o	Alnar	—	80
<i>Klädes-Fabrikerne.</i>			
Fint Kläde	Alnar	207,460 $\frac{1}{4}$	226,685 $\frac{3}{4}$
Medel-fint d:o	d:o	173,543 $\frac{3}{4}$	174,154 $\frac{1}{4}$
Groft d:o	d:o	113,710 $\frac{1}{4}$	127,772 $\frac{3}{4}$
Diverse Väfnader	d:o	18,570	30,435
d:o d:o	Stycken	1,424	943
<i>Stofts-Fabrikerne.</i>			
Satin	Alnar	42	—
Flanell	d:o	17,513	22,121
Flaggduk	d:o	13,667	13,070
Mattväfnad	d:o	2,979	1,056
Chalong	d:o	433	194
Camlott	d:o	1,224	213
Diverse Väfnader	d:o	230	100

	År 1850.	År 1851.
<i>Siden-Fabrikerne.</i>		
Taft Alnar	47,119	64,118
Satin do	14,450	11,251
Flor do	20,892	20,460
Dukar Stycken	88,815	80,175
Diverse Väfnader Alnar	52,591	56,714
do do Stycken	533	831
<i>Segelduks-Fabrikerne.</i>		
Segelduk Alnar	156,874 $\frac{1}{4}$	192,502 $\frac{1}{2}$
Tältduk do	19,542	14,152 $\frac{1}{2}$
<i>Cattuns-Tryckerierne.</i>		
Cattun och Meubel-Sitz Alnar	59,032	55,485
Shirting och Mattor do	—	4,250
Shawlar och Dukar Stycken	42,433	56,400
Kappor, Klädningar och Förkläden do	—	71
Garn Skålpund	—	63
<i>Pappers-Bruken.</i>		
Regal- och Median-Papper Ris	96	830
Post- do do	5,515 $\frac{1}{4}$	5,556 $\frac{1}{2}$
Velin- do do	1,506 $\frac{1}{4}$	455 $\frac{1}{2}$
Skrif- och Concept- do do	54,671 $\frac{3}{4}$	56,774 $\frac{3}{5}$
Tryck- do do	57,624 $\frac{1}{3}$	55,537 $\frac{3}{4}$
Cardus- do do	10,051 $\frac{1}{2}$	11,686 $\frac{1}{2}$
Maculatur- och Grå- do do	46,780 $\frac{1}{2}$	52,272 $\frac{3}{4}$
Socker- do do	1,658	1,558
Diverse Sorter do do	7,954 $\frac{1}{8}$	7,091 $\frac{7}{10}$
do do do Lispund	7,576	7,274 $\frac{3}{4}$
do do do Stycken	17,767	24,968
<i>Såp-Sjuderierne.</i>		
Såpa Fjerdingar	14,748 $\frac{1}{2}$	15,790

	År 1850.	År 1851.
<i>Socker-Bruken.</i>		
Raffinad-Socker Skålp.	5,151,548	5,757,497
Melis- d:o d:o	729,553	650,564
Lump- och Puder- d:o d:o	105,129	155,344
Candi d:o d:o	25,421	17,100
Candi-, Mellan- och Brun Sirap d:o	5,102,121	5,218,506
<i>Tobaks-Fabrikerne.</i>		
Cardus-Tobak Skålp.	891,509 $\frac{1}{2}$	853,065 $\frac{1}{4}$
Bref- och Lös-Tobak samt Cigarrer d:o	7,480	7,567
Rull- eller Präss-Tobak samt Pickanell d:o	771,263	753,632
Snus d:o	1,286,221 $\frac{1}{2}$	1,529,948
<i>Saffians-Fabrikerne.</i>		
SaffiansSkinn Stycken	22,925	17,001

Stockholm af Kongl. CommerceCollegii Statistiska Contoir den 31 October 1852.

J. M. Hårstedt.

Sammandrag af de från Magistraterna till Kongl. CommerceCollegium inkomne förteckningar öfver Handtverkare med deras Gesäller, Lärlingar och andre vid arbetet skattskrifne personer för År 1831.

	Mejlare.	Gesäller.	Lärlingar.	Andre vid Handtverket skattskrifne personer.
Alingsås	45	28	52	—
Askersund	34	15	15	—
Arboga	61	32	41	—
Borås	64	38	70	1
Borgholm	27	4	12	—
Christianstad	113	138	183	7
Carlstad	72	44	66	—
Christinæhamn	52	51	41	—
Calmar	105	51	116	3
Cimbritshamn	39	22	39	—
Carlskrona	159	69	178	12
Carlshamn	115	77	161	—
Eskilstuna	58	45	53	—
Enköping	70	53	23	1
Engelholm	Uppgif-	terne	ute-	blifne.
Eksjö	59	59	51	1
Falköping	24	11	5	—
Fahlun	85	63	68	—
Falkenberg	40	6	17	—
Gefle	119	92	116	1
Göteborg	215	225	272	45
Grenna	24	9	17	—
Hjo	39	12	17	4
Hedemora	48	20	10	—
Hudikswall	54	35	53	—
Hernösand	54	41	53	3
Transport	1769	1182	1680	80

	Mästare.	Gesällor.	Läringar.	Andre vid Handverket skattekritiske personer.
Transport	1769	1182	1680	80
Helsingborg	89	49	97	—
Haparanda	7	3	3	—
Halmstad	74	46	32	—
Jönköping	123	106	101	1
Köping	31	16	20	—
Rongelf	27	1	6	—
Kongsbacka	28	15	4	—
Linköping	95	39	98	7
Lidköping	73	53	38	—
Lindesberg	29	12	5	1
Landskröna	49	21	31	12
Lund	83	76	153	—
Luleå	27	3	9	—
Laholm	45	11	22	3
Mariafred	30	10	14	—
Mariestad	39	21	36	—
Marstrand	9	2	—	—
Malmö	118	121	299	—
Norrköping	146	205	234	1
Nyköping	73	34	69	9
Nora	34	12	8	—
Norrtelje	42	20	31	—
Philipstad	18	10	9	—
Piteå	39	4	8	3
Söderköping	38	21	17	4
Skenninge	26	25	23	1
Strengnäs	38	16	19	—
Skara	42	18	19	—
Sköfde	23	8	11	1
Säther	23	14	17	—
Sala	68	24	29	—
Stockholm	1056	1603	2099	463
Södertelje	41	22	29	—
Sigtuna	21	10	8	2
Transport	4481	5883	5246	392

	Mästare.	Gesäller.	Lärtingar.	Andre vid Handlverket skattskrifne personer.
Transport	4481	5883	5246	392
Söderhamn	71	52	25	—
Sundswall	68	30	35	—
Skanör	3	2	1	—
Strömstad	27	9	15	—
Sölvitsborg	64	42	39	—
Thorshälla	15	5	7	—
Trosa	21	9	4	1
Ulricåhamn	54	11	19	—
Upsala	99	114	162	—
Umeå	56	4	27	—
Uddewalla	77	41	63	—
Wadstena	55	20	43	—
Westerås	75	62	77	1
Wisby	93	42	100	1
Wenersborg	74	47	34	2
Waxholm	14	8	2	—
Wexjö	95	74	110	1
Westervik	44	50	54	2
Wimmerby	61	13	12	—
Warberg	37	27	37	—
Ystad	127	142	129	—
Åmål	36	24	41	—
Örebro	113	110	156	3
Östhammar	27	15	7	—
Öregrund	3	—	2	—
Östersund	27	4	5	2
Summa	3904	4800	6450	610

Sammandrag af de från Magistraterna till Kongl. CommerceCollegium inkomne förteckningar öfver Idkare af sådane Näringar, som ej kunna bestämdt hänföras till Handel eller Handtverk och icke eller lyda under HallRätt, för År 1831.

	Idkare.	Betjening i och för Naringen.	Andre i och för Naringen mantals-skrifne personer.
Alingsås	10	4	—
Askersund	7	4	1
Arboga	23	7	—
Borås	27	29	—
Borgholm	10	4	4
Christianstad	42	41	45
Carlstad	54	7	—
Christinæhamn	21	5	—
Calmar	71	46	51
Cimbritshamn	27	42	—
Carlskrona	40	44	8
Carlshamn	23	6	7
Eskilstuna	18	13	—
Enköping	27	5	—
Engelholm	Uppgif-	terne ute-	blifne.
Eksjö	12	—	4
Falköping	4	—	—
Fahlun	53	21	—
Falkenberg	6	—	—
Gefle	199	24	79
Götheborg	127	50	4
Grenna	7	4	—
Hjo	6	4	—
Hedemora	8	5	—
Hudikswall	143	2	—
Hernösand	13	7	6
Transport	960	305	136

	Idkare.	Bejering i och för Näringsen.	Andre i och för Näringsen Mantals- skrifne personer.
Transport	960	505	156
Helsingborg	53	33	5
Haparanda	3	2	—
Halmstad	16	4	—
Jönköping	13	11	1
Köping	20	12	—
Kongelf	6	1	—
Kongsbacka	3	1	—
Linköping	49	30	8
Lidköping	10	11	—
Lindesberg	12	2	—
Landskrona	40	54	3
Lund	47	17	—
Luleå	1	—	—
Laholm	3	1	—
Mariæfred	13	3	—
Mariestad	6	4	—
Marstrand	5	2	—
Malmö	81	46	—
Norrköping	90	49	1
Nyköping	20	9	10
Nora	14	2	—
Norrtelje	20	1	—
Philipstad	11	1	—
Piteå	6	2	3
Söderköping	14	4	2
Skenninge	23	11	3
Strengnäs	17	3	13
Skara	13	9	3
Sköfde	6	1	—
Säther	6	2	—
Sala	16	6	19
Stockholm	1467	950	626
Södertelje	12	18	—
Sigtuna	11	2	—
Transport	3091	1609	847

	Idkare.	Betjening i och för Näringsen.	Andre i och för Näringsen Mantals- skrivne personer.
Transport	3091	1609	847
Söderhamn	41	4	—
Sundsvall	107	4	—
Skånör	2	—	—
Strömstad	3	1	—
Sölvitsborg	24	2	—
Thorshälla	6	—	4
Trosa	39	—	21
Ulricæhamn	7	1	—
Upsala	64	55	51
Umeå	3	1	—
Uddevalla	11	8	4
Wadstena	45	3	—
Westerås	64	23	17
Wisby	56	11	2
Wenersborg	26	9	—
Waxholm	31	2	8
Wexiö	31	36	6
Westervik	16	3	4
Wimmerby	7	3	—
Warberg	12	3	—
Ystad	33	18	—
Åmål	11	15	—
Örebro	33	11	18
Östhammar	8	3	—
Öregrund	1	—	—
Östersund	6	1	—
Summa	3743	1812	982

Uppgift på den Bevilling, hvartill Handtverkare och Idkare af sådane Näringar, som hvarken kunna bestämdt hänföras till Handel eller Handtverk och icke heller lyda under HallRätt, uti Rikets Städer blifvit taxerade för år 1831, enligt de från Magistraterne inkomne Förteckningar.

	Beloppet af den taxerade Bevillingen.			
	För Handtverkare.		För Idkare.	
Alingsås	219	—	87	32
Askersund	173	16	67	—
Arboga	407	—	256	32
Borås	261	8	192	—
Borgholm	77	40	41	32
Christianstad	1517	40	405	8
Carlstad	518	16	300	24
Christinæhamn	235	16	234	16
Calmar	781	16	717	36
Cimbritshamn	185	16	75	40
Carlskrona	1888	24	556	—
Carlshamn	868	32	209	40
Eskilstuna	264	32	155	32
Enköping	449	—	206	—
Engelholm	—	—	—	—
Eksjö	291	24	41	32
Falköping	75	16	60	—
Fahlun	808	24	268	32
Falkenberg	105	32	56	32
Gefle	1060	—	1516	—
Göteborg	2577	40	2014	24
Grenna	95	24	42	—
Hjo	189	8	46	16
Hedemora	246	40	145	40
Hudikswall	571	—	444	24
Transport	15512	32	7928	12

	Transport	15312	32	7928	12
Hernösand		432	8	110	—
Helsingborg		500	—	616	—
Halmstad		553	8	87	40
Haparanda		52	24	16	32
Jönköping		604	24	119	—
Köping		263	24	153	16
Kongelf		90	40	79	40
Kongsbacka		56	—	12	—
Linköping		802	44	500	44
Lidköping		567	40	106	24
Lindesberg		126	24	99	—
Landskrona		596	24	294	8
Lund		756	—	623	40
Luleå		81	40	8	—
Laholm		154	24	54	32
Mariæfred		145	—	56	32
Mariæstad		259	30	71	16
Marstrand		11	32	50	16
Malmö		1514	32	884	24
Norrköping		2408	4	1583	16
Nyköping		640	—	269	32
Nora		156	24	103	24
Norrtelje		194	—	98	8
Philipstad		88	—	110	32
Piteå		150	24	41	16
Söderköping		285	20	95	—
Skenninge		115	—	55	24
Strengnäs		209	—	155	16
Skara		157	—	108	16
Sköfde		68	40	56	18
Säther		161	8	43	—
Sala		461	40	276	16
Stockholm		65788	25		
Södertelje		182	—	84	16
Sigtuna		95	—	80	—
Söderhamn		515	40	97	32
Sundswall		506	—	610	16
Skanör		15	16	2	44
	Transport	89956	19	15688	30

inneh. i Be
för handt
ver
k.

	Transport	89956	19	—	15688	30	10
Strömstad		44	16	—	58	16	—
Sölfvitsborg		248	—	—	456	26	—
Thorshälla		46	24	—	44	—	—
Trosa		46	24	—	75	8	—
Ulricehamn		105	32	—	59	32	—
Upsala		955	16	—	847	16	—
Umeå		161	32	—	61	28	—
Uddewalla		421	40	—	114	—	—
Wadstena		281	32	—	90	8	—
Westerås		602	32	—	631	8	—
Wisby		854	40	—	658	44	—
Wenersborg		594	8	—	172	24	—
Waxholm		46	24	—	85	—	—
Wexjö		549	40	—	589	24	—
Westervik		250	—	—	115	—	—
Wimmerby		186	32	—	70	32	—
Warberg		246	—	—	81	—	—
Ystad		781	—	—	585	16	—
Amål		155	8	—	41	16	—
Örebro		1050	24	—	555	24	—
Östhammar		90	—	—	55	—	—
Öregrund		17	8	—	10	—	—
Östersund		86	32	—	41	5	4
Summa		97475	3	—	20405	22	2

*Förteckning på de Fabriks-anläggningar, för hvilka
tillståndsresolutioner blifvit af Kongl. Maj:ts och Rikets
CommerceCollegium utfärdade åren 1830 och 1831.*

	År 1850.	År 1851.
Band-Fabriker	1	5
Blankläder, Fabrik för tillverkning af svart	—	2
Bomulls- och Linne-Fabriker	5	6
Bomullsspinneri, mekaniskt	—	1
Bronze-arbeten, Fabrik för tillverkning af	1	—
Cattuns-Fabriker	2	1
Eau de Cologne-Fabrik	—	1
Färgerier	4	4
Färgstoffers beredning, Fabrik för	2	1
Garfverier, Engelska	14	24
Glasbruk	1	—
Hatt-Fabriker, Silkesfelb	—	2
Instrumentmakeri, musikaliskt	—	5
Kard-Fabriker	—	1
Klädes- och Ylle-Fabriker	4	17
Kort-Fabriker	5	3
Lack-Fabriker	2	—
Machiner och redskap för Fabrikernes och Näringarnes behof, Fa- brik för tillverkning af	—	1
Olje-raffinaderi	1	—
Oljeslagerier	1	4
Pläter-Fabrik	—	1
Pottaske-raffinaderi	—	1
Saffians-Fabrik	1	1
Siden-Fabrik	2	5
Silkesrederi	—	2
Smides-Fabrik, Manufactur.	1	1
Snickeri-Fabriker, Manufactur	5	5
Socketbruk	—	5
Spegel-Fabriker	1	5
Strump-Fabriker	2	2
Stål- och Messings-arbeten, Fabrik för tillverkning af finare	—	1
Tobaks- och Snus-Fabriker	1	5
Tvål- och Såp-Fabrik	—	1
Tågverks-Fabrik	—	1
Ur-Fabriker	4	4
Vagn-Fabriker	—	5
Vax- och TalgLjus-Fabrik	1	—
Attickebryggerier	1	5

F ö r t e c k n i n g

*på Privilegia Exclusiva, som blifvit af Kongl. Maj:ts
och Rikets CommerceCollegium utfärdade år 1831*

för

- Carlsund, A. G.*, Premier-Lieutenant den 14 Junii, på Fem år, å tillverkning och begagnande af blås- och sug-machiner till åstadkommande af förbränningen i Ångpannor eller andra kok-apparater, samt i stället för vanliga bälgar och blås-cylindrar uti smedjor och gjuterier, äfvensom för beredande af vädervexling uti grufvor, bus eller fartyg, genom utsugning af den otjenliga luften;
- Ehrenstén, G.*, Hof-Perukmakare, den 23 Februarii, på Fem år, å begagnandet af 2:ne nya uppfinningar, den ena bestående uti en väfmachine för tillverkning af perukbenor, och den undra uti en lampa till hårtängers uppvärmande;
- Frölich, D.*, Grefve, Häradshöfding, den 7 November, på Tio år, å Torkningsrior för otröskad säd och andra växter;
- Gelertsen, C. W.*, Norrsk Mechanicus, den 1 Augusti, på Åtta år, å Tröskmachiner, som drivas med handkraft;
- Rosen, A. E. von*, Grefve, Premier-Lieutenant, den 25 Februarii, på Femton år, å en uppfinning att, till förbättring af Ångmachiner, medelst en vibrerande pistonslång använda pistonens rättliniga rörelse till åstadkommande af en circulaire- eller vef-rörelse;
- Sjöberg, V.*, Manufacturist, den 31 October, på Åtta år, å tillverkning och försäljning af en brandspruta af ny uppfinning;
- Sjöberg, V.*, Manufacturist, den 31 October, på Tio år, å tillverkning och försäljning af slutne eldstäder, öfver hvilka kokning fortare och med mindre bränsle än vanligt, kan förrättas;
- Söderberg, A.*, Gelbgjutare, den 15 November, på Fem år, å en brandspruta, som i följd af sin construction, kan begagnas på stege, samt skötas af en enda man;
- Scheutz, G.*, Boktryckare, den 31 October, på Tio år, 1:o å förfärdigande och användande af en valspräss, utmärkt dels genom det sätt hvarpå papperet föres under tryckvalsen samt, när det blifvit tryckt på ena sidan, vändes af sig sjelft för att äfven blifva tryckt å den andra, samt dels genom det sätt hvarpå en vals eller valsvagn föres fram och åter me-

delst dess på halfva sitt lopp vunna *quantitas motus*; och 2:o å 3:ne uppgifne förändringar af ofvannämnde uppfinning, med bibehållande af dess princip;

Schmiedte, C. A., Bryggare, den 15 November, på Tio år, å åstadkommande och begagnande af tillmäskningsmaskiner för Bryggerier, Brännerier, m. m.

Zander, H., Ingenieur, den 15 April, på Tio år, 1:o å förbättrade Ångdistillerings-apparater, och 2:o å ett sätt att med ånga uppvärma alla slags boningsrum, torkhus, sädesrior, m. m.;

Zander, H., Ingenieur, den 15 November, på Tio år, å ett sätt att åstadkomma ångbildning eller uppvärmning af vatten och andra vätskor medelst ett kok-apparat, hvaruti vätskan circulerar och, med en öfver kok-käri-let upphöjd större yta, lemnar mera ånga än vanligt samt af lägre temperatur, eller under 100 grader;

Åkerstein, N. H., Ryttmästare, den 18 October, på Femton år, å tillverkning af 1:o Ridsadlar, å hvilka bladen äro af träd, läder eller fjäder, och bågarna af metall; och 2:o Skjutgevär af uppgifven ny construction.